

**میزان علم امام زمان (عج)**

رسول اکرم (ص) در خطبه غدیر در خصوص علم امام مهدی (عج) نیز می فرمایند: «ألا إته العرّاف فی بحر عمیق؛ ... او شناکننده در دریای ژرف (علم) است.

رسول اکرم (ص) در خطبه غدیر در خصوص علم امام مهدی (عج) نیز می فرمایند: «ألا إته العرّاف فی بحر عمیق؛ ... او شناکننده در دریای ژرف (علم) است.

به اعتقاد شیعیان، یکی از ویژگی‌های مهم امام معصوم (ع) که شرط اساسی امامت است، علم و آگاهی کامل نسبت به تمامی قضایا، مسائل، موضوعات، زبان‌ها، افراد، اشخاص و جوامع است. مؤید این مطلب روایات متعددی است که در خصوص علم امام صادر شده است، گرچه می‌توان در اثبات آن از دلایل عقلی هم کمک گرفت. زیرا اگر بنا باشد امام معصوم (ع) بشریت و جوامع بشری را به سوی سعادت و کمال واقعی هدایت و رهبری کند، باید خود از هر جهت کامل باشد و یکی از مصادیق کمال، علم است. (۱)

امام صادق (ع): خداوند حجّتش را از سایر خلقتش جدا ساخته (امتیازات بی‌شمار برای آن‌ها قائل شده است) و به او شناختن همه اشیا را عطا فرموده است، پس او تمامی لغت‌ها و نسب‌ها و حوادث را می‌شناسد و اگر این‌گونه نبود، میان حجّت و کسی که برای او حجّت آورده شد، فرقی نمی‌شد. (۲)

حضرت امام رضا (ع) می‌فرمایند: قطعاً خداوند به انبیاء و امامان علیهم السلام توفیق عنایت می‌کند و از علم‌ها و حکمت‌های ذخیره شده خود به آنان، آن اندازه می‌دهد که به غیر آنان عنایت نکرده است، به این جهت علم آنان برتر از علم اهل هر زمان خواهد بود. (۳)

علاوه بر احادیث اهل بیت علیهم السلام در خصوص علم امام معصوم، در مورد علم امام مهدی (عج) که خاتم امامان علیهم السلام می باشند، روایات متعددی نقل شده است. از جمله:

حضرت رسول (ص) در خطبه غدیر در خصوص علم امام مهدی (عج) می فرمایند: نهمین امام از فرزندان حسین (ع) قائم است که خداوند به دست او سرزمین تاریک (زندگی) را نورانی و روشن می‌کند، و از عدل می‌آکند، پس از (دوران) ظلم، و علم و دانایی را فراگیر می‌سازد پس از (دوران) جهل و نادانی. (۴)

رسول اکرم (ص) در خطبه غدیر در خصوص علم امام مهدی (عج) نیز می فرمایند: «ألا إته العرّاف فی بحر عمیق؛ ... او شناکننده در دریای ژرف (علم) است. ألا إته یسم کلّ ذی فضل بفضله و کلّ ذی جهل بجهله؛ او علامت‌گذارنده (نشان‌دارکننده) صاحبان فضیلت با فضلش و نادانان را با جهالتشان. ألا إته وارث کلّ علم و المحيط به؛ ... او وارث تمامی علوم و احاطه‌کننده آن است.» (۵)

امیر المؤمنین (ع) به کمیل بن زیاد نخعی فرمود: ای کمیل! هیچ علمی نیست، مگر این‌که من آن را می‌گشایم و هیچ چیزی نیست، مگر این‌که «قائم» آن را (از جهت کمال به پایان می‌رساند و) ختم می‌کند.

هم‌چنین فرمود: ای کمیل! نیست علمی، مگر این‌که من گشاینده آنم و سرّی نیست، مگر این‌که «قائم» کاشف آن خواهد بود. (پرده‌های تمام فرمول‌های ناشناخته جهان آفرینش را او به کنار می‌زند و مهر سربسته آن را برمی‌دارد). (۶)

مفضل بن عمر از ابی بصیر روایت کرده که امام صادق (ع) فرمود: «همانا زمانی که کارها به صاحب این امر منتهی شود (کارها را او به دست گیرد) خدای تبارک و تعالی برای او هر پستی را بلند و هر بلندی را پست خواهد کرد تا این‌که دنیا نزد او، مانند کف دستش خواهد بود، کدام یک از شما اگر مویی در کف دستش باشد آن را نمی‌بیند.» (۷)

شیخ عباس قمی در بخش زندگانی امام کاظم (ع)، در منتهی الآمال، در سؤال راهب از امام کاظم (ع) که پرسید: از هشت حرفی که از آسمان نازل شده، چهار حرف آن در زمین ظاهر شد و چهار حرف دیگر در هوا (معلق) می‌ماند، آن‌ها بر چه کسی فرود آید و چگونه تفسیر خواهد کرد؟

امام کاظم (ع) فرمود: «قائم» ما خداوند آن‌ها را بر او نازل می‌نماید و او تفسیر خواهد کرد و چیزی را به او فرورستد که بر هیچ‌یک از صدیقان و رسولان و هدایت‌شوندگان نازل نکرده است. (۸)

از همین رو در زیارات مختلف به علم ایشان اشاره شده است. از جمله در زیارت آل یس خطاب به حضرت عرض می‌کنیم: السلام علیک ایها ... العلم المصوب؛ سلام بر تو ای دانش ریخته و انباشته شده (۹)

«مصوب» اسم مفعول از ماده «صب» است. صب در لغت به معنای ریزش است و هر مصوبی صابی لازم دارد. هر ریخته شده ریزنده ای دارد. ریزنده این دانش ریزان کیست؟ جز ذات مقدس الهی کسی در اینجا مقام صابی و ریزندگی ندارد. خدا صاب است و امام عصر (ع)، علم مصوب و صاحب علم ریخته شده یا نفس علم ریخته شده است. هر کدام از دو احتمال باشد بیان گر مقام علمی حضرتش می باشد.

او شخصیتی است که هستی و وجودش نفس نفیس و اصل بودش علم مصوب است.

وقتی هرچه میان قالب بریزند، همان از قالب بیرون می آید؛ اگر از طلای ناب مذاب حجم قالب را پر کنند، آنچه از قالب بیرون می آید جسمی است از طلای خالص و اگر چیزی مخلوط کنند، آنچه از قالب بیرون می آید غیرخالص است. باید دید قالب ریز و صاب چه کرده و چه در قالب ریخته است؟

در اینجا صاب و قالب ریز خداست. می خواهد قالب آخرین ولیش را بریزد؛ چه می ریزد؟ علم می ریزد؛ علم خالص. قالب وجودی امام عصر، علیه السلام، به صب خدایی از علم مصوب پر شده است. هیچ خلط و مزجی در قالب وجودی او نیست. علم محض است و محض علم؛ آن هم علم خدایی و ربانی.

همه علوم در نزد او جمع شده است. چیزی نیست که علم نامیده شود و در نزد او نباشد؛ مگر علمی که حق متعال به خودش اختصاص داده باشد و الا همه آنچه را غیر از خدا می دانند او می داند و نیز آنچه را غیر از خدا کسی نمی داند می داند. (۱۰)

چنانچه در توفیق شریفشان به شیخ مفید می فرمایند: (۱۱) «فَاثَا تُحِيطُ عِلْمًا بِأَنْبَاءِكُمْ وَ لَا يَعِزُّ عَنَّا شَيْءٌ مِنْ أَخْبَارِكُمْ» «ما بر اخبار و احوال شما، آگاهیم و هیچ چیز از اوضاع و احوال شما، بر ما پوشیده و مخفی نیست.

اما علم و دانش ایشان با ظهورشان در اختیار عموم مردم قرار خواهد گرفت. چنانچه امام صادق (ع) فرمودند: «علم بیست و هفت حرف است - بیست و هفت قسمت دارد - همه معارفی که پیامبران صلوات الله علیهم آورده اند، دو حرف است. پس مردم تا امروز بیش از این دو حرف را نشناخته اند. پس زمانی که قائم ما قیام کند بیست و پنج حرف دیگر را ظاهر ساخته و با آن دو حرف قبلی ضمیمه ساخته و در بین مردم منتشر گرداند. (۱۲)

با دقت در روایات فوق، اینکه گفته می شود امام مهدی (عج) از زمان ظهورشان بی خبرند و یا در بین برخی عوام مطلبی به غلط مشهور شده است که «هیچ کس از زمان ظهور خبر ندارد حتی خود امام زمان علیه السلام!!» درست نیست.

قسمت اول (هیچ کس از زمان ظهور خبر ندارد) صحیح است. اما با اعتقاد به جمله دوم (حتی خود امام زمان علیه السلام) ناخواسته نسبت جهل به ساحت مقدس حضرت بقیه الله الاعظم علیه السلام داده می‌شود که این خود خطای بزرگی است. (۱۳)

امام موسی بن جعفر (ع) می‌فرماید: دانش ما ائمه بر سه قسم است: علم به گذشته که برای ما تفسیر کرده‌اند (مفسر یا خداوند بزرگ است یا رسول او یا امام پیش از هر امام)

علم به آینده و آنچه در جهان واقع می‌شود (در لوح محفوظ یا در جامعه یا مصحف حضرت فاطمه علیها السلام نوشته شده که امام معصوم از همه آنها باخبر است).

علم به آنچه در آینده رخ می‌دهد (از رویدادهایی که در آنها بدا حاصل می‌شود) آگاهی ما به آنها از طریق الهام در دل و یا به صورت سخن گفتن فرشته در گوش است و این برترین دانش ماست و هرگز پیامبری بعد از پیامبر ما نخواهد بود. (۱۴)

حضرت آیت الله بهجت رحمه الله، در یکی از سخنرانی‌های خویش فرمودند: حضرت غائب علیه السلام عجب صبری دارد! با این‌که از تمام آنچه که ما می‌دانیم یا نمی‌دانیم، اطلاع دارد و از همه امور و مشکلات و گرفتاری‌های ما با خبر است، خود حضرت علیه السلام هم منتظر روز موعود است و خود ایشان می‌دانند که چه وقت ظهور می‌کنند. این‌که گفته می‌شود آن

حضرت علیه السلام وقت ظهورش را نمی‌داند درست نیست. (۱۵)

فرمایش آیت الله بهجت تعبیری از حدیث امام صادق علیه السلام است که فرمودند: ما اهل صبر هستیم و شیعه ما از ما صبورترند. راوی گوید عرض کردم: فدایت شوم! چگونه شیعیان از شما صبورترند؟

حضرت فرمود: چون ما بر چیزی که می‌دانیم صبر می‌کنیم. آنان بر چیزی که نمی‌دانند، صبر می‌کنند. (۱۶)

منابع:

- ۱- امام حاضر، مدیر ناظر ص ۲۱۵
- ۲- سیمای جهان در عصر امام زمان (عج) ج ۲ ص ۱۹۰ به نقل از یوم الخلاص ص ۳۳۷
- ۳- احتجاج، ترجمه جعفری ج ۲ ص ۴۸۳
- ۴- کمال الدین شیخ صوق ، ج ۱ ص ۲۶۰
- ۵- سیمای جهان در عصر امام زمان (عج) ص ۱۵۰ به نقل از خطبه معروف غدیر حضرت رسول (ص)
- ۶- سیمای جهان در عصر امام زمان (عج) ص ۱۴۹ به نقل از اثبات الهداة: ۳/۵۲۹ ب ۳۲ ف ۲۳ ح ۴۴۷؛ بیان الأئمة ۳/۲۱۰ از کتاب دار السلام
- ۷- سیمای جهان در عصر امام زمان (عج) ص ۱۵۰ به نقل از بحار الأنوار: ۵۲/۳۲۸ ب ۲۷ ح ۴۶ از کمال الدین؛ بشارة الإسلام: ص ۲۴۳؛ یوم الخلاص: ص ۳۲۵
- ۸- منتهی الامال شیخ عباس قمی ، حالات امام کاظم علیه السلام ، اواخر فصل دوم
- ۹- مفاتیح الجنان، زیارات حضرت صاحب الزمان (عج)، فرازهای ابتدایی زیارت آل یس
- ۱۰- موعود - آذر و دی ۱۳۷۹، شماره ۲۳ - نگرشی به زیارت آل یاسین
- ۱۱- احتجاج طبرسی، ج ۲ ص ۵۹۵
- ۱۲- عصر ظهور ، علی کورانی ص ۳۶۶ به نقل از بحار ج ۵۲ ص ۳۳۶
- ۱۳- امام حاضر، مدیر ناظر ص ۲۱۵
- ۱۴- نشانه های ظهور او ص ۲۸ اصول کافی ، ج ۱ ح ۲۶۴
- ۱۵- امام حاضر، مدیر ناظر ص ۲۱۲
- ۱۶- بحار الانوار ج ۷۱ ص